

ASKERİ VE SİYASİ YÖNLERİYLE MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN İLERİ GÖRÜŞLÜLÜĞÜ

Military and Political Side of Mustafa Kemal Ataturk and His Latitudinarianism

Turgay MURAT*

ÖZET

Yıkılmakta olan bir devletin içinden yeni bir Türk Devleti'nin ortaya çıkartılmasında, kuşkusuz ki en büyük pay Mustafa Kemal Atatürk'e aittir. O'nun bu büyük paya sahip olmasındaki en büyük etken, kişilik özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu özellikler, O'nun Kararlılığı, Gerçekçiliği, İdealistliği, Liderliği ve en önemlisi de İleri Görüşlülüğü'nden gelmektedir.

Mustafa Kemal Atatürk'ün Milli Mücadele, Kurtuluş Savaşı ve sonrasında yaşanan olayları keskin dehasıyla tahlil ederek, ileride olabilecekleri görebilmesi ve ona göre hareket etmesi, milli egemenliğe dayalı yeni bir Türk Devleti'nin kurulmasında en büyük katkıyı sağlayan özelliğidir. Mustafa Kemal Atatürk bu özelliğini askeri ve politik safhada mükemmel bir şekilde uygulayarak Türk halkının gönlündeki yerini ebedileştirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal Atatürk, Atatürk'ün İleri Görüşlülüğü, Atatürk'ün Dehası, Atatürk'ün Önsezisi

ABSTRACT

Mustafa Kemal Ataturk obviously had the biggest role in extracting a new Turkish state from a country which was on the verge of collopse. The biggest reason behind this role stems from his personal qualifications. This qualification sare following: His determination, realism, idealism, leadership and most important of all his latitudinarianism.

Mustafa Kemal Ataturk's ability in analyzing the events during the National Struggle years and after the Independence War and realizing what would happen in the future was the most important quality of him in the foundation of a new Turkish State. Mustafa Kemal Ataturk used this qualification in the field of military and politics perfectly and so he has an important place in the heart of Turkish people forever.

Key Words: Mustafa Kemal Ataturk, Ataturk's Latitudinarianism, Ataturk's Genius, Ataturk's Foresight.

GİRİŞ

Tarih boyunca kurulan bütün devletlerin geleceklerine yön veren büyük liderler yetişmiştir. Bu liderleri diğerlerinden üstün kılan bazı özellikler vardır ki bu özellikler, bu liderlerin askeri siyasi ve ekonomik açıdan uyguladıkları politikalarda kendisini göstermiştir. Bunlardan biri de Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'tür. Osmanlı Devleti'nin yıkılmaya yüz tuttuğu son dönemlerde devlet adamları tarafından devleti kurtarmaya yönelik kurtuluş çareleri aranırken, devletin içinde bulunduğu bu durumu iyi bir şekilde tahlil eden Mustafa Kemal Atatürk, bunun ancak yeni bir Türk Devleti'nin kurulmasıyla gerçekleşebileceğini daha o dönemden itibaren görmüş ve bu konuda ileriye dönük askeri ve politik görüşlerini dile getirmiştir ki bu öngörülerin hepsi de doğru çıkmıştır. Bu yönüyledir ki Mustafa Kemal Atatürk, Milli Mücadele ve Kurtuluş savaşında büyük başarı göstermiş ve yeni bir Türk Devleti'nin kurulmasındaki en büyük paya sahip olmuştur. Biz bu çalışmamızda, Mustafa Kemal Atatürk'ün en önemli kişisel özelliği olan İleri Görüşlülüğü'nü, askeri ve siyasi hayatında verdiği kararların ülkenin kaderi açısından ne kadar etkili olduğunu araştırarak, incelemeye çalıştık.

Mustafa Kemal, uzunca bir süre kurtuluş için çareler arayan bir milletin başarıya ulaşamamış tecrübelerinden kaynaklanan düşünce ve hareket birikimini devralmış, kurtuluş çareleri arayan,

*Yrd.Doç.Dr., Fırat Üniv., İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü, ELAZIĞ turgaymurat.1980@hotmail.com

yılmayan bir kuşakla yetişmiştir. Onun önemli niteliklerinden biri olan gerçekleri aramak ve bulmak aşkıyla okuduğu kitaplar sosyal ve siyasal bilimlerin tamamını kapsamaktadır. Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk toplumunun gerçek ihtiyaçlarını görüp onlara cevap bulması onun kişilik özellikleriyle de ilgili olup bu cevaplarda onun ileri görüşlülüğü de önemli bir yer tutmaktadır. Mustafa Kemal Atatürk'ün öncelikle işaret edilmesi gereken özelliği ileri görüşlülüğüdür. O Türk milletinin içinde bulunduğu durumu sağlıklı bir şekilde tahlil ederek, felakete yuvarlanışını ileri görüşlülüğü ile sezmiş ve bu durum karşısında alınması gereken önlemleri değerlendirmiştir. Onun bu özelliği savaş meydanlarında olduğu gibi Türk milletinin geleceği ile ilgili kararlarda da açıkça görülmektedir¹.

Askeri ve Siyasi Yönleriyle Mustafa Kemal Atatürk'ün İleri Görüşlülüğü

Mustafa Kemal Atatürk'ün daha 1908 yılında Selanik Askeri kulübünde arkadaşlarına yaptığı konuşma dikkat çekicidir. II. Meşrutiyet'in ilanı ile bunun kafi olmadığını söyleyen Mustafa Kemal, inkılapları yapmaya devam edeceklerini söyleyerek, Meşrutiyet'in ilanı ile Türk İnkılabı'nın eksik kaldığını ve inkılabı bizzat tamamlayacağını bir Erkan-ı Harp Kolağası iken söylemiş ve idealinin mahreki üstünde hiç şaşmadan ve sapmadan yürümüş ve bütün siyasi hayatı boyunca daima inkılapları ikmal etmek gayesini gütmüştür.²

Bir gün, Makedonya'ya gelen ve Yunan çeteleriyle çarpışan kuvvetlerin kumandanlığını yapan arkadaşı Ali Fuat ile buluşan Mustafa Kemal, o gün Ali Fuat'ın evinde, ülkenin durumunu uzun uzun konuşmuşlardır. 5. Ordu'yu soran Ali Fuat'a Mustafa Kemal, 5. orduda artık askerlikten eser kalmadığını söyler. Ali Fuat da Mustafa Kemal'e, Osmanlı Hürriyet Cemiyeti'ne nasıl girdiğini ve genel merkezin ne durumda olduğunu anlatır: Cemiyette meşrutiyet öncesi ve sonrası için hiçbir hazırlık olmadığını, arkadaşları arasında lider olacak meşriyetlere sahip birisinin bulunmadığını söyler ve acınırlar. Mustafa Kemal: Meşrutiyet iade edilecek. Bundan şüphe etmiyorum. Fakat sonrası ne olacak diye sorar. Esaslı bir planı ve onu uygulayacak güçlü bir lideri olmayan cemiyetin ne yapabileceğini düşünürler. Sadece meşrutiyetin ilanı yeter çare olamaz diyen Mustafa Kemal, bu konudaki görüşünü şöyle açıklar: Cemiyetin önce bir siyasi parti haline gelmesini, meşrutiyetin ilanından sonra hükümetin ele alınmasını savunur. Aksi takdirde, ikinci meşrutiyetin de birincisinin akıbetine uğrayacağını söyler. Ali Fuat'ın: Öyleyse ne yapalım? Sorusuna karşı, Mustafa Kemal ileriye dönük görüşlerini şöyle açıklar: Meşrutiyet, köhneleşmiş ve insicamını kaybetmiş olan Osmanlı İmparatorluğu'nun gövdesi üzerine değil de Türk çoğunluğunun yaşadığı kısım üzerine oturtulmalıdır. Büyük düşman devletlerinin yapacağı bir tasfiye yerine, cemiyet kendi başına bir Türk devleti kurmalıdır. Öyle görülüyor ki: Osmanlı İmparatorluğu yıkılacaktır. Enkaz altında ne yazık ki Türkler ezilecektir. Nüfusun yarısı Türk olmayan ve geniş bir sahayı işgal eden devletin bütün ağırlığı ve müdafaası ne yazık ki Türklerin omuzlarına yükletilmiştir... Mustafa Kemal bu görüşlerini İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin genel merkezinde de açıklamıştır. Ama Mustafa Kemal çok ileri gidiyor denilerek, görüşlerine itibar edilmemiştir.³

Mustafa Kemal, Selanik'e dönüşünden kısa bir süre sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ikinci kongresine katılmıştı. Meşrutiyetin ilanından sonra gönderildiği Trablusgarp'ta gösterdiği başarıdan ötürü oradan delege seçilmişti. Kongrede söz alan Mustafa Kemal, özellikle ordu siyaset üzerinde durmuş ve cemiyetin ordu ile ilişkisini kesmesini savunmuştu. Nitekim o dönemde cemiyetin genel sekreteri olan Dr. Tevfik Rüştü Aras, Mustafa Kemal'in bu konudaki görüşlerini şöyle aktarmıştır: "Ordu mensupları cemiyet içinde kaldıkça millete dayanan bir parti kuramayız; ordu da zaafa uğrar. Ordu ile cemiyeti ayıralım. Cemiyet tam manasıyla bir parti halinde milletin bünyesinde kök salsın Ordu da asıl vazifesiyle uğraşsın. Ordu mensuplarını istifa suretiyle ordudan çıkaralım, cemiyete mal edelim. Bundan sonra askerlerin herhangi bir partiye siyasi bir teşekküle girmelerini önleyecek kanuni müeyyideler koyalım".⁴ Mustafa Kemal'in ordunun politikadan

¹ Yaşar Özüçetin, *Mustafa Kemal Atatürk'ün İleri Görüşlülüğü*, Atatürk Haftası Armağanı 10 Kasım 2009, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2009, s.117-118.

² Afet İnan, *Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler*, Ankara, 1984, s.77.

³ Rasim Pehlivanoglu, *Sevdiğimiz Atatürk*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2004, s.42-44.

⁴ Şerafettin Turan, *Mustafa Kemal Atatürk (Kendine Özgü Bir Yaşam ve Kişilik)*, İstanbul, 2004, s.97.

çekilmesine yönelik fikirlerine itibar edilmediği için Balkan Savaşı felaketi engellenememiştir.⁵ Balkan Savaşlarının yaklaştığı bu dönemde O, diğerleri gibi düşünmüyor ve yakında başlayacak olan savaşın haberini vererek, savaşta nasıl bir strateji izlenmesini de açıkça ifade ediyordu.

Mustafa Kemal Atatürk'ün Selanik'te, şiddetle savunduğu "ordunun yakın bir harbe hazırlanması gerektiği" görüşü de yine itibar görmemişti. Hele harp içinde stratejik başıboşluk! İşte bunu katiyen affetmiyordu. Halbuki O daha bir Kurmay Yüzbaşı iken, kendisince muhakkak olan bir Balkan Harbi için, şimdi bir "büzülme stratejisi" diyebileceğimiz planlar tasarlamıştı. Gerçi resmi yetkisi dışında ve tamamen şahsi olmakla beraber yakınlarına, arkadaşlarına bunları hararetle anlatmaya çalışmıştı. Mustafa Kemal Atatürk'ün o günlerde olası bir Balkan Harbi için planı şöyleydi: Batı Rumeli'de ordu hem kuzeyden hem güneyden merkez çekirdeği, Vardar - Selanik - Manastır hattı üzerine çekilecek, toplanacaktı. Bu büzülme, kumanda birliğini, kuvvetlerin merkezleştirilmesini ve sonra en lüzumlu ve tehlikeli düşman kolları üzerine belki de ayrı ayrı saldırıyı sağlayacak ve inisiyatifi tamamen elde bulunduracaktı. Hulasa ilk adımda toprak terkinde dayanan cüretli, fakat hareketli bir plan... Doğu kısmında, yani Doğu Trakya'da ise, önce Kırklareli- Edirne hattında, yine kuvvetlerin toplanmasına ve sonra Bulgaristan üstüne toplu bir taarruza dayanan aktif bir plan. Evet bir aralık gerilenecek, toplanılacak, fakat seferberlik sükunetle tamamlanarak, Anadolu askeri Rumeli'ye geçecek, sonra saldıracaktı. Böylece inisiyatif elden kaçırılmayacaktı. İnisiyatif ise kimin elinde ise, galip durumda olan odur... Halbuki ne olmuştu? Olanlar, ona göre yüz karası idi. Bu bir izmihlaldi. Tarihte hiçbir ordu bu kadar kısa zamanda bu kadar kötü dağılmamıştı. Bunda, önce merkezin ordular üstündeki zaafı, etkisizliği, sonra kumandanlar ve kıtalar arasındaki koordinasyon yokluğu, ilk hareketlerin hedefsizliği ve bu yüzden moral bozukluğunun bütün kıtalara sinmesi, bilgisizlik, yetersizlik ve hepsinin içinde bir siyasetin ordu subayları arasına saldırdığı parçalanma, yıkıcı etkilerini yapmışlardı. Halbuki bütün bunları Mustafa Kemal Atatürk, önceden sezmiş ve ordunun siyasetten ayrılmasını kendini feda edercesine savunmuştu. Nitekim bu fikri kabul edilmeyince de cemiyetten ayrılmıştı... Evet görüşleri ne yazık ki doğru çıkmıştı. Siyaset komuta kadrosunu parçalamıştı. Stratejik hatalar ve tedbirsizlikler de harbi kaybettirmişti.⁶

Mustafa Kemal Atatürk'ün Birinci Dünya Savaşı öncesinde Osmanlı Devleti'nin savaşa Almanya'nın yanında girmesi konusundaki sözleri de oldukça dikkat çekicidir: Nazik ve mühim bir devre içinde bulunduğumuza şüphe yoktur. Hangi tarafın galip geleceğine dair fikri kanaatimi söylemek istemem diye başlayan mektubunda özetle şunları belirtiyordu: İlk anda başarı gösteren Almanların ve onlara muhatap olan Fransızların ve Rusların durumunu, Rus ordusunun Avusturya'ya karşı üstünlüğünü ve daha birçok hususları dile getirerek, savaşın nasıl sonuçlanacağı hakkındaki görüşlerini belirtmeye çalışıyordu. Yapılacak meydan savaşında Almanların Fransızları mağlup edemeyeceğini; Avusturya'nın Ruslar karşısında daha fazla direnemeyerek geri çekileceğini ifade ediyordu. Avrupa'nın ortasında bulunan Alman ordusunun, mekik gibi bir doğuya bir Batıya gide gele ne hale düşeceğini soruyordu. Mustafa Kemal, uzun mektubunda bunları ve daha başka görüşlerini gerekçeleriyle açıklamış, ilgilileri uyarmaya çalışmıştı. Mustafa Kemal Paşa, Enver Paşa gibi Alman galibiyetinden emin değildi. Tarihten ders almasını biliyordu. Şayet Ruslar, Galiçya'yı, Ukrayna'yı, Slovakya'yı arkada bırakarak, daha içlere çekilse bile; vaktiyle Napolyon'u yikan oyun, bu defa Alman İmparatoru Wilhelm'i ve temsil ettiği Almanya'yı yutamaz mıydı? diyen Mustafa Kemal: " Biz savaşa girmemeliyiz. Tarafsız kalmalıyız..."⁷ ifadesiyle yaptığı teşhis onun ileriye gören zekasını bir kez daha ortaya çıkarıyordu. Mustafa Kemal Atatürk'ün Osmanlı Devleti'nin savaşa girmemesi ve Almanya ile birlikte hareket edilmemesini defalarca ifade etmesine rağmen, hiçbir surette ciddiye alınmamıştır. Nitekim yaşanan şu olay Mustafa Kemal'in ileri görüşlü askeri zekasını bir kez daha kanıtlar niteliktedir. 29 Ekim 1914 tarihi ile İstanbul'dan yayılan ve bütün dünyada patlayan şu haber, yani Karadeniz'de, Rus donanmasının taarruzuna uğrayan Osmanlı filosunun düşmana mukabelesi haberi gelince, her şeyin

⁵ Yaşar Özüçetin, *a.g.m.*, s.119.

⁶ Şevket Süreyya Aydemir, *Tek Adam (1881-1919)*, C.1, İstanbul, 1969, s.181-182.

⁷ Rasim Pehlivanoglu, *a.g.e.*, s.92-93.

bittiği anlaşıldı. Bu olay kaçınılmaz surette harp demektir. Nitekim öyle oldu. Halbuki henüz ne Bulgaristan harbe girmişti, ne de Romanya'nın tarafsızlığı garantilenmişti. Fakat Türkiye sınırları bile müşterek olmayan iki Orta Avrupa hükümetinin safında, hem kara ve hem de deniz yolları kesilmiş olarak, harbe giriyordu. Mustafa Kemal haberi okuyunca arkadaşı Sefir Fethi Bey'e yalnız şu cümleleri söyleyebildi: "Enver'den ancak bu beklenirdi. Türkiye bu harpten sağ çıkamaz..."⁸ diyen Mustafa Kemal Atatürk bu sırada, Sofya'da Ateşemiliter olarak bulunmaktaydı⁹.

Mustafa Kemal Atatürk, Birinci Dünya Savaşı sırasında cephelerde gösterdiği başarılarından dolayı büyük bir üne kavuşmuştu. Ancak sadece onun başarısı devleti kurtarmaya yetmemişti. Mustafa Kemal Atatürk Birinci Dünya Savaşı'na yarbay rütbesi ve tümen komutanı olarak, girmişti. Savaş bitiminde Mirliya olarak, Ordular Grubu Komutanı payesini taşıyordu. Savaş boyunca üstün ve seçkin komutanlık niteliklerini dost ve düşmana kanıtlamıştır. Kendine özgüveni sonsuzdur. Vatana büyük hizmetler yapmak coşkusu içindedir. O zamana kadar olan yaşantısında doğru düşündüğünü, hatta geleceği sezdiğini gösteren olaylar vardır¹⁰. VII. Ordu Komutanı iken 3 Ekim 1917 tarihinde Başkomutanlığa sunduğu raporda; Suriye ve Irak cephesindeki askeri durumu, düşmanın bu cephelerdeki niyetini ve Türk kuvvetlerinin kullanılması hakkındaki değerlendirmelerini anlatmıştır. Olayların Mustafa Kemal'in aynen değerlendirdiği biçimde gerçekleşmiş olması onun ileri görüşlülüğünün açık bir göstergesidir. Yarbay Mustafa Kemal'in Çanakkale cephesinde, düşmanın amacını ve asıl çıkarma bölgelerini, hareketin başlamasından önce tam bir doğrulukla teşhis etmesi ve gerekli tertip ve tedbirleri teklif etmesine rağmen, üst komutanlıkça bu tekliflerin dikkate alınmaması harbin uzamasına ve çok miktarda insan zayıfatına yol açmıştır¹¹.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Bulgaristan'ın savaştan çekilmesiyle Balkan-İstanbul yolunun İtilaf Devletleri'nin ordularına açılması üzerine savaşa devam etmenin imkansızlığını gören İttihat ve Terakki Hükümeti, uygun bir barışın yapılmasına kolaylık sağlamak düşüncesiyle 13 Ekim 1918'de iktidardan ayrılmıştır. Bunun üzerine yeni kabineyi kurma yetkisi Ahmet İzzet Paşa'ya verilmiştir. Mustafa Kemal Paşa da bu kabinede yer almak istemiş, ancak Ahmet İzzet Paşa Anadolu'ya olası bir düşman istilasında, mevcut komutanlar arasında ondan daha muktedir bir kumandanımız bulunmadığı cihetle şimdilik cephede çalışmasını daha faydalı ve mühim gördüğünü söyleyerek, teklifi reddetmiştir. Ahmet İzzet Paşa meseleyi böyle düşünmüş olmasına karşılık, Mustafa Kemal Paşa tamamen farklı fikirlere sahipti. O, Falih Rıfkı Atay'a anlattığı hatıralarında bu hususta şöyle demiştir: "Ben sulhun çabuk gelmeyeceğini biliyordum. Sulha kadar çok buhranlı vaziyetler karşısında kalacaktık. İşte bu sırada vatana ciddi hizmetlerde bulunabileceğim kanaatinde idim". Bu fikirlere sahip olan Mustafa Kemal Paşa, İzzet Paşa'nın "sulhtan sonra Allah'ın lütfu ile işbirliği yaparız" şeklinde cevabına o zaman telgraf başında şu cevabı vermiştir: "Sulh gecikecektir. Sulha kadar çok buhranlı anlar geçireceğiz Bu devrede vatana faydalı olabilirsem düşüncesiyle Harbiye Nezaretini istemişim. Yoksa sulha vardıktan sonra onun huzur ve sükunu içinde Harbiye Nazırlığı'nı benden çok mükemmel ifa edecek zevat bulunabilir. Bade's - sulh (sulhtan sonra)refakatimizi hiç de zaruri hatta lüzumlu görmüyorum" demiştir. Mustafa Kemal Atatürk, Harbiye Nazırlığı'na getirilmesi halinde neler yapabileceği konusunda; Cumhuriyet gazetesinin sahibi Yunus Nadi neler yapmayı düşündüğünü sorduğunda, Mustafa Kemal şu cevabı vermiştir: "Ben o zaman dahi Harbiye Nazırı olarak dahil olacağım bir Hükümet'in akdedeceği mütareke öyle olmaz ve onun tatbikatı bizi bilahare bu kadar müşkülata uğratmış bulunmazdı. Daha İstanbul'da iken Hükümet'e iştirakim mümkün olsaydı, Milli Halas (kurtuluş) işi daha oradan başlamış olurdu"¹² demiştir.

⁸ Şevket Süreyya Aydemir, *Tek Adam(1881-1919)*, C.1, İstanbul, 1969, s.209-210.

⁹ Abdurrahman Çaycı, "Çanakkale ve Gelibolu Yarımadası'nın Atatürk'ün Askeri Kariyerindeki Yeri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.VII, S.19, Ankara, 1991, s.34.

¹⁰ Abdurrahman Çaycı, *Gazi Mustafa Kemal Atatürk(Milli Bağımsızlık ve Çağdaşlaşma Önderi)*, Ankara, 2002, s.61.

¹¹ E.Semih Yalçın, Ali Güler, *Atatürk (Hayatı, Düşünceleri ve Kişiliği)*, C.3, Ankara, 2000, s.72-73.

¹² E.Semih Yalçın, Ali Güler, *Atatürk (Hayatı, Düşünceleri ve Kişiliği)*, C.2, Ankara, 2000, s.6-11

Bu konu gerçekten de çok önemlidir. Nitekim Mustafa Kemal Paşa'nın yukarıda geçen sözleri sonrasında yaşananların ne kadar isabetli olacağını göstergesiydi. O, bu durumun yaşanacağını çok daha önceden sezmiş ve bu yüzden hükümette yer alarak, olası bir mütareke aşamasında politik olarak çok daha iyi şartlarda hazırlanılması gerektiğini belirtmiştir. Zira Mustafa Kemal'in birçok konuşmasında onun makam ve mevki hirsında olmadığı biliniyordu. Biliniyordu; fakat onun bildiklerini veya önsezilerini kimse anlamıyordu ya da anlamak istemiyordu. Mustafa Kemal Atatürk'ün kabinede yer almaması veya o zamanki gücünün bunu yapmaya yetmemesi hiçbir şeyi değiştirmemiştir, belki de yapacaklarını biraz geciktirmiştir, çünkü O'ndaki bu inanç ve önsezi olayların tahlilini çok iyi değerlendirebilmesi herkes de olan bir özellik veya yapı değildi. Bu yüzden de imzalanan Mütareke'nin sonuçları O'na bir an olsun geri adım attırmamıştır.

Mondros Mütarekesi hükümlerini öğrendikten sonra Mustafa Kemal, bu konuda ne düşündüğünü şöyle anlatmıştır: "... Ben yapılan Mütareke'nin sakatlığını gördüm; bu sakat noktaların tashihine çalışmak lüzumuna kani olarak bunu alakadar makamata söyledim. Bu mütareke olduğu gibi tatbik edildiği halde memleketin baştan nihayete kadar işgal ve istilaya maruz olduğu kanaatimi dermeyan ettim. Düşmanın her dediğine "semina ve atina" (duyduk ve uyduk) demekten tevellüt edecek akıbetin bütün Türkiye'de müstevlilerin hâkim olmasını intaç edeceğinden şüphe edilmemek lazım geldiğini ve bir gün Osmanlı kabinesinin düşman tarafından tayin edileceğini anlattım. Bunun için hem de kehanete lüzum yoktu..."¹³. Mustafa Kemal'in bu sözleri tamamen Mondros Mütarekesi'nin maddelerinin tam olarak açıkça ifade edilmemesinden kaynaklıdır. Nitekim O bu konuda şüphelerini şöyle dile getirmiştir, İngilizler Mütareke şartlarına Adana yerine " Kilikya" gibi sınırları belli olmayan tarihi bir ismi koymakla Anadolu içlerine doğru işgal sınırlarını genişletmek amacını güdüyorlardı. Ayrıca İngilizlerin " Suriye Kıt'aları"nın teslimini istemekten asıl maksatları, tıpkı VI. Ordu'ya yaptıkları gibi, VII. Ordu'yu da bütün silahlarıyla teslim almak idi. Diğer taraftan İngilizlerin Halep civarındaki ordularını desteklemek bahanesiyle İskenderun'dan faydalanma isteklerinin arkasında, burayı işgal ve geri çekilmekte olan VII. Ordu'nun yolunu kesmek suretiyle onu teslim almak düşüncesi yatıyordu. Görüldüğü gibi, Mustafa Kemal Paşa'nın İngilizlerin gizli emellerini öğrenebilmesi için Mütareke şartlarının birkaç günlük uygulamasını gördükten sonra, Sadrazam İzzet Paşa'ya çektiği telgrafı şu uyarıcı sözlerle bitirmişti: " Pek ciddi ve samimi olarak, arz ederim ki, Mütareke şartları arasında anlaşmazlıkları giderecek tedbirler alınmadıkça orduları terhis edecek ve İngilizlerin ihtiraslarının önüne geçmeye imkan kalmayacaktır"¹⁴.

Bu konuda Ali Fuat Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları adlı eserinde Mustafa Kemal'in bu görüşlerini doğrular ve şu sonuca varırlar: İngilizler ve onu takiben diğer İtilaf devletleri Mütareke filan dinlemeyecekler, emri vakilerle memleketimizi işgal edecekler. Türk ordusunun hudut boylarındaki kısımlarını esir almaya kalkışacaklar veyahut bunları memleket içine sokulmak zorunda bırakılarak, terhisini sağlayacaklardı. Vatanımızı her türlü müdafaa ve mukavemet vasıta ve imkanlarından mahrum bıraktıktan sonra da arzularını cebren ve tazyik ile kabul ettireceklerdi. Musul'un işgali ve İskenderun hadisesi ve nihayet İngiliz Mütareke heyetinin yersiz talepleri bunun açık bir delili idi"¹⁵.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan Mondros Mütarekesi sonucunda yaptığı gözlemleri Nutuk adlı eserinde dile getiren Mustafa Kemal'in tespitleri onun olayları bizzat görerek, ileriye dönük düşüncelerinde ne kadar haklı olduğunu bir kez daha görmekteyiz. Nitekim bu konuşmasında Mustafa Kemal Paşa Osmanlı yönetimi ve devlet adamlarının görüşleriyle ilgili şu sonuçlara varmıştır: Birincisi İngiliz himayesini istemek, İkincisi Amerikan mandasını istemek, Üçüncüsü ise bölgesel kurtuluş çarelerine başvurmaktır. Bu genel düşünceleri sıralayan Mustafa Kemal, bu düşüncelerle ilgili kararını şöyle açıklamıştır: "Efendiler ben bu kararların hiçbirinde isabet görmedim. Çünkü bu kararların dayandığı bütün deliller ve mantıklar çürüktü, temelsizdi.

¹³ Bilal N. Şimşir, *Atatürk Dönemi İncelemeler*, Ankara, 2006, s.4.

¹⁴ E.Semih Yalçın, Ali Güler, *a.g.e*, C.2, s.24.

¹⁵ Ali Fuat Cebesoy, *Milli Mücadele Hatıraları*, İstanbul, 2000, s.45.

Gerçekte, içinde bulunduğumuz o tarihte, Osmanlı Devleti'nin temelleri çökmüş, ömrü tamamlanmıştı. Osmanlı memleketleri tamamen parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türk'ün barındığı bir ata yurdu kalmıştı. Son mesele bunun da taksimini sağlamaya çalışmaktan ibaretti. Osmanlı Devleti, onun istiklali, padişah, halife hükümet, bunların hepsi anlamı kalmamış bir takım boş sözlerden ibaretti. Neyin ve kimin dokunulmazlığı için kimden ne gibi yardım sağlanmak isteniyordu? O halde ciddi ve gerçek karar ne olabilirdi? Efendiler, bu durum karşısında tek bir karar vardı. O da milli hâkimiyete dayanan, kayıtsız şartsız, bağımsız yeni bir Türk Devleti kurmak! İşte daha İstanbul'dan çıkmadan önce düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamasına başladığımız karar, bu karar olmuştur" diyerek, ben milletin vicdanında ve geleceğinde hissettiğim büyük gelişme kabiliyetini, bir milli sır gibi vicdanımda taşıyarak, yavaş yavaş bütün bir topluma uygulamak mecburiyetinde idim¹⁶ sözleriyle olayları ne kadar iyi tahlil ettiğini ortaya koymuştur.

Mustafa Kemal Paşa, Birinci Dünya Savaşı'ndan galip çıkan devletler karşısında, her türlü maddi imkandan yoksun bir milli hareketin, haklılık duygusundan ve milletin bağımsızlık aşkından güç alarak nihai zaferi kazanacağına bütün benliği ile inanması, hayalcilikten değil, akılcı ve gerçekçi tahlillerden doğmuştur¹⁷. Mütareke döneminde Alemdar Gazetesi'nin yazarlarından Refii Cevat Ulunay, 4 Şubat 1919 tarihinde Mustafa Kemal Paşa ile Şişli'deki evinde bir görüşme yapar. Görüşmenin bir bölümünde Mustafa Kemal Paşa, vatanın kurtuluşu için: "Bugün herhangi bir teşkilatçı Anadolu'ya geçer de milleti silahlı bir direnişe hazırlarsa bu yurt kurtarılabilir," saptamasında bulunur. Refii Cevat'ın "Paşam ulusal direniş, güzel ama neyle? hangi askerle, hangi silahla, hangi parayla? Maalesef Paşam, kupkuru bir çölden farksız oldu bu güzel vatanımız" demesi üzerine Mustafa Kemal Paşa: "Çölden bir hayat çıkarmak lazımdır. Çöl sanılan bu alemde saklı ve kuvvetli bir hayat vardır. O, Türk milletidir. Eksik olan şey teşkilattır. Bu teşkilat organize edilebilirse vatan da millet de kurtulur" cevabını vermiştir.¹⁸

Birinci Dünya savaşı sonunda Alman Kumandanı Liman Von Sanders'ten Yıldırım Orduları Grup Kumandanlığını devralan Mustafa Kemal Paşa, Arap ayaklanmasını ve İngilizlerin yaptığı baskını Halep önlerinde durdurmayı başarmıştı. Arapların; Hatay, Mersin Urfa, Adana, Antep ve Maraş üzerindeki hak iddialarını etkisiz hale getirmek amacıyla Adana merkezli kurulmuş olan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde Antep'i temsil eden Eski Ticaret Bakanı milletvekili Ali Cenani Bey'i yanına çağırılan Paşa, ona şunları söyledi: "Yakında bütün bu Türk beldeleri kendi varlıklarıyla kendilerini savunmak zorunda kalabilirler. Bu acı akıbeti bekleyin ve hazırlıklı olun. Bir yenilgi halinde düşmanlarımız elimizde silah bırakmazlar. Şehirlerimizdeki askerlik şubeleri emrine eldeki silahlardan verdirteceğim sahip çıkın ve hazırlıklarınızı bunlara dayandırın" dedi ve ileride olacakları önceden sezen Mustafa Kemal Paşa, duruma göre muamele yapılmasının lazım geldiğini söyleyerek, ona göre hazırlık yapılmasını istemiştir.¹⁹ Mustafa Kemal Atatürk, Milli Mücadele'nin ilk ateşini Samsun'da yakmış ve daha sonra Havza, Amasya, Erzurum ve Sivas kongreleriyle de Milli Mücadele'yi tüm yurda yaymayı başarmıştır. O'nun tek bir amacı vardı. O da Millet egemenliğine dayanan yeni bir Türk Devleti kurmaktı.

Nitekim Mustafa Kemal, 20 Temmuz 1919 günü Mazhar Müfit Kansu'ya, "Açıkça söyleyeyim: Şekl-i Hükümet, zamanı gelince Cumhuriyet olacaktır" demiştir. Kansu'nun bu yazdığını sorgulayanlar da vardır. Ancak daha 22 Haziran 1919'da yayınladığı "Amasya Tamimi" ile Mustafa Kemal Paşa: "Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır" diyerek, daha o günden adım adım cumhuriyete doğru gidileceğini belirtmiştir²⁰.

¹⁶ Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk (1919-1927)*, (Yayına Hazırlayan: Zeynep Korkmaz) Ankara, 2004, s.8-11.

¹⁷ Turhan Feyzioğlu, *Atatürk Yolu: Akılcı, Bilimci, Gerçekçi Yol, Atatürk Yolu*, Ankara, 1995, s.57.

¹⁸ Türker Geçer, "Atatürk, İleri Görüşlülük ve Zamanlama Uyumunu", *Atatürk Haftası Armağanı*, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2004, s.181.

¹⁹ Yaşar Özüçetin, *a.g.m.*, s.121.

²⁰ Bilal N. Şimşir, *a.g.e.*, s.13.

Mustafa Kemal Paşa, Meclis-i Mebusan'ın Misak-ı Milli kararlarını alıp dünya kamuoyuna ilan etmesinden hoşlanmayacak olan İngilizlerin Meclis'i basıp dağıtacaklarını tahmin etmişti²¹. Bu konuda kendi eseri Nutuk'ta şunları söylemiştir: "Efendiler, bir yandan milletvekillerinin seçilmesine çalışırken, bir yandan da Meclis-i Mebusan'ın nerede toplanabileceği düşüncesi, kafamızı kurcalıyordu. Hatırlayacaksınız ki, Erzurum'dan Refet Paşa'nın bu konuyla ilgili bir telgrafına cevap verirken, Meclis toplanmalı, fakat İstanbul'da değil, Anadolu'da demiştim. Çünkü ben Meclis'in İstanbul'da toplanması kadar mantıksız ve maksatsız bir davranış tasavvur edemiyordum. Ancak bu hususta yetkili olanları ve kamuoyunu bu gerçeğe inandırmadıkça, düşüncemizin gerçekleşmesi mümkün değildi. İstanbul'da toplanmanın sakıncalarını olduğu gibi gözler önüne sermek gerekiyordu". diyen Mustafa Kemal, haklı çıkmış ve meclisin işgali ile ilgili olarak şunları söylemiştir: "Ben Meclis-i Mebusan'ın, İstanbul'da saldırıya uğrayacağını, dağılacağını, kesin olarak bekliyordum. Böyle bir durum karşısında alınacak tedbiri kararlaştırmıştım. Hazırlığımız ve gerekli düzenlemelerimiz de başlamıştı: Ankara'da toplanmak.."22.

İkinci İnönü zaferini izleyen Kütahya - Eskişehir saldırısından sonra, Mustafa Kemal, bazı şehirleri savunmak yerine, gerekirse son tepede bile bağımsızlığı savunacak olan orduyu kurtarmak gerektiğini görmüştür. Gerçekçiliği ve askerlik ilmine sadakati, burada da kendisini göstermiştir. Garp cephesi komutanına verdiği talimatın özü şu idi: "Birliklerinizi toparlayın . Düşmanla aramıza mesafe koyalım Gerekirse Sakarya'nın doğusuna kadar çekilip düşmanı üslerinden uzaklaştıralım. Şehirleri terk etmek halk efkarını sarsabilir. Ama biz askerliğimizi yapalım"²³. Mustafa Kemal Atatürk'ün olaylara bakış açısı ve olayları değerlendirmesi ve bunları mükemmel şekilde tahlil etmesi tabiidir ki herkes tarafından anlaşılammaktaydı. Nitekim Sakarya Meydan muharebesinden sonra taarruza geçilmemesi hususunda mecliste kendisine karşı birçok eleştiride bulunulmuş ve O da bu konudaki eleştirilere şu şekilde cevap vermiştir: "Sakarya Harbi'ni müteakip taarruza devam edemeyecek bir halde idik. Bu esnada kış bastı, kış basınca ihtiyacımızı temin edemedik. Böyle ihtiyacı ikmal ve ihzar edemeyince hareket kesbi betaat etmiş veyahut düşarı teahhür olmuştur. Bunu mahrem olarak arkadaşlarıma ifade ettiğimi zannediyorum. Fakat bittabi bunu bütün dünyaya ilan edemeyiz efendiler."²⁴ Mustafa Kemal Atatürk'ün taarruz konusundaki eleştirilere karşı vermiş olduğu cevapta en dikkat çekici kelime mahrem yani gizlilik kelimesidir. Çünkü onun askeri dehası ve ileri görüşlülüğü ordunun durumunu ve şartlarını düşmana karşı gizlemesiydi. Nitekim düşmanın ani bir saldırısıyla zafer hüsrana dönebilirdi.

Şükrü Kaya'nın, bir 30 Ağustos Zafer Bayramı gecesi sofrada "Paşam, İstiklal Savaşı'nda Başkumandan sıfatıyla muharebelerde verdiğiniz emirler bir yerde toplanmış mıdır?" sorusuna verdiği cevapta Mustafa Kemal Atatürk: "Bir gün Kurtuluş Savaşı'nın, Milli Mücadele'nin askeri tarihini yazacaklar, belki de benim Başkomutan sıfatıyla verdiğim bir yazılı ve imzalı emrime tesadüf etmeyeceklerdir. Savaş arkadaşlarım buradadır, hep bilirler: Ben muharebede daima o cepheden bu cepheye gider, yapılması gereken hareketleri komutanlara dikte eder, onlara not ettirir ve kendilerini de ikna ettikten sonra, şimdi ordu birliklerinize derhal bu hareketlerin yapılmasını kendi imzanızla tebliğ ediniz derdim" şeklinde cevap vermiştir. Büyük zaferden sonra, İngiliz kadın gazeteci Grace Ellison'un, "Başarı kazanacağınızdan şüpheniz oldu mu?" Sorusuna, Hiçbir zaman... Henüz elimizde harp gereçleri bulunmadığı zamanlarda bile, işin bugünkü neticeleri alacağımı hesap etmiştim...²⁵ İfadesini kullanan Mustafa Kemal Atatürk'ün içinde bulunduğu durumu tahlil ederek ileriye görmesindeki yeteneğini bir kez daha ortaya koymuştur.

Sakarya Zaferi'nin ardından, Mustafa Kemal Paşa'yı ve Türkleri büyük başarılarından dolayı kutlayan, Hindistan Kongre Partisi, Mustafa Kemal'i Doğu'nun Kahramanı olarak bayraklaştırmıştır. Nitekim Türk Kurtuluş Savaşı ezilen Doğu halkları için örnek olmuştur. Bu konuda Atatürk 1933'te şöyle diyordu: "Şark'tan şimdi doğacak güneşe bakınız. Bugün, günün ağardığını nasıl

²¹ Mehmet Saray, *Atatürk'ü Nasıl Anlamalıyız? (Söyledikleri ve Yaptıkları ile Atatürk'ü Anlamak)*, İstanbul, 2011, s.53

²² Mustafa Kemal Atatürk, *a.g.e.*, s.166-248

²³ Turhan Feyzioğlu, *a.g.e.*, s.57.

²⁴ *TBMM, Gizli Celse Zabıtları*, C.19, İnikat:40, 6 Mayıs 1338 (1922), s.337.

²⁵ Utkan Kocatürk, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, Ankara, 1999, s.49-50.

görüyorsam, uzaktan, bütün şark milletlerinin de uyanışlarını öyle görüyorum. İstiklal ve hürriyetlerine kavuşacak olan çok kardeş millet vardır. Onların yeniden doğuşu, şüphesiz ki terakkiye ve refaha müteveccih olacaktır. bu milletler bütün güçlüklerle ve manilere rağmen muzaffer olacaklar ve kendilerini bekleyen istikbale ulaşacaklardır. Müstemlekecilik ve emperyalizm yer yüzünden yok olacak ve yerlerine milletler arasında renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir ahenk ve işbirliği çağı hakim olacaktır²⁶. Mustafa Kemal Atatürk'ün bu uzak görüşlülüğü, Hint, Mısır, Endonezya, Cezayir ve diğer ülkelerin bağımsızlıklarını kazanmasıyla ispatlanmıştır. Atatürk'ün yıllarca önce ortaya serdiği uzak görüşü, çağın akışı, tarihin gelişmesi ve olayların dili tam olarak doğrulamıştır²⁷.

Mustafa Kemal, daha 1921'de Ankara'nın devletin başkenti olacağına dair sözleri oldukça dikkat çekicidir. "Siyasi başkentimiz Anadolu'nun ortasında kalacaktır. Batının ve Doğunun temsilcileri bizimle bu başkentte temas edeceklerdir. Bu başkentte her türlü diplomatik meseleler görüşülecektir. Bu başkentte memleketin iç ve dış politikası idare edilecektir. Bu başkentte milletin sinesinden doğan hükümet çalışacaktır". Gazi'nin Ocak 1924 tarihli Vakıf gazetesinde çıkan beyanatında ise şu cümleler vardır: "Ankara merkez-i hükümettir ve ebediyen merkez-i hükümet kalacaktır"²⁸.

İkinci Dünya Savaşı öncesi, 1933'ten itibaren yeni bir Avrupa problemi başlamıştır. Bu öyle bir problemdir ki çözüm ihtimalleri içinde her olup bittiye yer vardır. Mustafa Kemal Atatürk, hasta yatağında bu problemle ilgili şunları dile getiriyordu: " Bir Dünya harbi olacaktır. Bu harp neticesinde dünyanın vaziyeti ve muvazenesi değişecektir. İşte bu devre esnasında doğru hareket etmeyi bilmeyip en küçük bir hata yapmamız halinde başımıza mütareke senelerinden daha çok felaketler gelmesi mümkündür. demiştir. Son yıllarında Başbakan Celal Bayar, düzenlenen ikinci dört yıllık planı Atatürk'e arz etmek için onun yanındaydı. Atatürk Bayar'ı dinledikten sonra : " Bak sana söyleyeyim: Bizim bu işleri ve buna benzer işleri başarmamız için önümüzde en çok üç sene mühletimiz vardır. Demem ki ondan evvel fırtına kopmaz. Ne yaparsak herhalde bu dar müddetin içine sıkıştırmaya bakmalıyız. Bütçe filan düşünmeye fırsat yoktur. Memleketin bütün kuvvet membalarını seferber ederek bu işleri yapmak lazımdır. demiştir. Mustafa Kemal'in üç yıldan evvel fırtına kopmaz sözünden kastı da İkinci Dünya Harbidir. Mustafa Kemal Atatürk daha o yıllarda savaşın ne zaman çıkacağını tahmin etmiş ve nitekim öyle de olmuştur.

Bunun en önemli kanıtı da 1931 yılında Mac Arthur ile yaptığı görüşmedir. 1931 yılında General Mac Arthur'un Atatürk'ü ziyaret ettiği günlerden birinde, dünya durumu üzerinde bir görüşme yaparak, birbirlerine düşüncelerini açıklamışlardı. Bu konuşmalar, 9 Kasım 1951'de bir Amerikan dergisinde açıklanmıştır. Görüşme sırasında Avrupa'nın durumu hakkındaki düşüncelerini soran Mac Arthur'a Atatürk şunları söylemiştir: "Versay Antlaşması, Birinci Dünya Savaşı'nın etmenlerinden hiçbirini gideremediği gibi, dünün başlıca rakipleri arasındaki uçurum büsbütün derinleşmiştir. Zira Galip devletler, mağluplara karşı şartlarını zorla kabul ettirirken, bu ülkelerin etnik, jeopolitik ve iktisadi özelliklerini asla göz önünde tutmamışlar ve sadece düşmanlık duygularından esinlenmişlerdir. Böylelikle bugün içinde yaşadığımız barış dönemi sadece ateşkesten ibaret kalmıştır. Eğer siz Amerikalılar, Avrupa işleriyle uğraşmaktan kaçınmayarak, Wilson'un programını uygulamakta direnseydiniz, bu ateşkes dönemi uzar ve bir gün sürekli bir barışa dönüşebilirdi. Bence dün olduğu gibi yarın da Avrupa'nın kaderi Almanya'nın alacağı duruma bağlı bulunacaktır. Olağanüstü bir dinamizme malik olan bu yetmiş milyonluk çalışkan ve disiplinli millet, üstelik milli ihtiraslarını kamçılayabilecek siyasi akıma kendini kaptırdı mı, er geç Versay Antlaşması'nın kaldırılmasına kalkışacaktır". Atatürk, Almanya'nın İngiltere ve Rusya hariç olmak üzere bütün Avrupa'yı ele geçirebilecek bir orduyu kısa bir zamanda kurabileceğini bundan ötürü savaşın 1940-1945 yılları arasında başlayacağını; Fransa'nın güçlü bir ordu oluşturmak için gerekli nitelikleri artık kaybettiğini ve İngiltere'nin bundan sonra Fransa'ya güvenmeyeceğini söyleyerek, Amerika'nın geçen savaşta

²⁶ Bilal N. Şimşir, *a.g.e*,S.19-20.

²⁷ Şevket Süreyya Aydemir, *Tek Adam(1922-1938)*, C.3, İstanbul, 1969, S.426.

²⁸ Şevket Süreyya Aydemir, *a.g.e*, s.141.

olduğu gibi bu savaşta da tarafsız kalmayacağını ve Almanya'nın ancak bir Amerikan müdahalesi dolayısıyla yenileceğini söylemiş ve şöyle devam etmiştir: Avrupa'da olacak bir savaşın başlıca galibi ne İngiltere ne Fransa ve ne de Almanya'dır. Sadece Bolşevizm'dir. Rusya'nın yakın komşusu ve bu ülke ile en çok savaşmış olarak biz Türkler, oradaki olayları yakından izliyor ve tehlikeyi bütün çıplaklığıyla görüyoruz"²⁹ demiştir.

Atatürk'ün düşüncelerine katılan Mac Arthur: "Fikirlerinize tam olarak katılıyorum Avrupa ile Amerika devlet adamlarının asıl tehlikeyi görmemeleri bana da kuşku veriyor. Böylelikle, hepimizi tehdit eden bir düşmanın, büyük çıkarlar sağlayabileceği bir savaşa doğru sürükleniyoruz" dedikten sonra, Japonya'nın ve Asya'nın genel durumuna değinerek, "Ruslar, Asya'da gözümüzden kaçan büyük bir çaba gösteriyorlar. Çin'in önemli bir kesimi komünist ajanların kontrolü altındadır. Eğer Asya ve Avrupa devlet adamları, Çin'e gereken önemi vermezlerse, Japonların yenilgisi, komünistlerin Çin'deki zaferi olabilir, aynı durum Mançurya, Kore, Hindistan, Çin Hindi ve Birmanya içinde görülebilir, bence dünyanın kaderi Avrupa'da değil, Asya'da çözümlenecektir" şeklindeki sözlerine Mustafa Kemal Atatürk de gülümseyerek, Mac Arthur'a şunları söylemiştir: "Görüşlerimizde tam bir uyarlılık vardır. Fakat diyelim ki durumu biz yanlış görmüş olalım ve dünyanın kaderini ellerinde tutan devlet adamları haklı çıksınlar"³⁰. Nitekim Mustafa Kemal Atatürk'ün bu uzak görüşü doğru çıkmış ve İkinci Dünya Savaşı sebepleri ve sonuçlarıyla bu büyük lideri haklı çıkarmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk'ün bu haklı önsözleri çeşitli zamanlarda yaptığı konuşmalarda bu konudaki haklılığını ortaya koymuştur. Bu konuşmaların bazıları şöyledir: İtalya, Mussolini'nin idaresi altında şüphesiz büyük bir kalkınmaya ve gelişmeye erişmiştir. Eğer Mussolini, gelecekteki bir harpte İtalya'nın görünürdeki heybet ve azametini, harp haricinde kalmak suretiyle, gerektiği şekilde istismar edebilirse, barış masasında başlıca rollerden birini oynayabilir. Fakat korkarım ki İtalya'nın bugünkü şefi Sezar rolünü oynamak hevesinden kendisini kurtaramayacak ve İtalya'nın askeri bir kuvvet yaratmaktan, henüz çok uzak olduğunu derhal gösterecektir. Bu konuyla ilgili diğer bir konuşmasında Mustafa Kemal Atatürk: Çok zaman geçmeden Avrupa'da bir fırtına kopacak, bu müthiş kasırga, dünyanın her tarafına yayılacak ve insanlık umumi bir harp felaketinin bütün kötülükleri ile bir kere daha karşılaşacak! Bu kanlı, tehlikeli durumda tarafsız kalmak, harbe katılmamak ve devlet gemisini bu fırtına ortasında hiçbir maniaya çarptırmadan yöneterek harp dışında ve barış içinde yaşamaya çabalamak, bizim için hayati önem taşımaktadır. Mustafa Kemal Atatürk, hastalığı esnasında Dolmabahçe Sarayı'ndaki odasında Ali Fuat Cebesoy ile konuşurken şunları söylemiştir: Pek yakında dünya vaziyeti, Mütareke senelerinden daha çok ciddi olacak ve karışacaktır. İkinci büyük bir harp karşısında kalacağız. Dünyaya hakim olan milletleri idare edenlerin arasında yazık ki birinci derece devlet adamı çıkmıyor. Avrupa'da birkaç maceraperest Almanya ile İtalya'nın başında zorla bulunuyorlar. Karşı karşıya geldikleri zayıf devlet adamlarının aczinden cüret alıyorlar. Bunlar, bugün dünyayı kana boyamaktan çekinmeyeceklerdir³¹.

Mustafa Kemal Atatürk'ün dış siyasette yapmış olduğu bu öngörülerini oldukça dikkat çekicidir. Nitekim Sovyetler Birliği'nin içinde bulunduğu durumu tahlil ederek, gelecekte Sovyetlerin karşılaşabileceği şartları daha o dönemde tahmin etmesi ender liderlerde bulunan bir özelliktir. "Bugün Sovyetler Birliği dostumuzdur, komşumuzdur, müttefikimizdir. Bu dostluğa ihtiyacımız vardır. Fakat yarın ne olacağını bugünden kimse kestiremez. Tıpkı Osmanlı gibi, tıpkı Avusturya- Macaristan gibi parçalanabilir, ufalanabilir. Bugün elinde sınıksız tuttuğu milletler avuçlarından kaçabilirler. Dünya yeni bir dengeye ulaşabilir. İşte o zaman Türkiye ne yapacağını bilmelidir... Bizim bu dostumuzun idaresinde dili bir, inancı bir, özü bir kardeşlerimiz vardır. Onlara sahip çıkmaya hazır olmalıyız. Hazır olmak yalnız o günü susup beklemek değildir. Hazırlanmak imkandır. Milletler buna nasıl hazırlanır? Manevi köprülerini sağlam tutarak. Dil bir köprüdür. İnanç bir köprüdür. Tarih bir köprüdür. Köklerimize inmeli ve olayların böldüğü tarihimizin içinde bütünleşmeliyiz. Onların (Dış Türklerin)

²⁹ Yaşar Özüçetin, *a.g.m*, s.128-129.

³⁰ Cihat Akçakayalıoğlu, *Atatürk Komutan, İnkılapçı ve Devlet Adamı Yönleriyle*, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1998, s.509.

³¹ Utkan Kocatürk, *a.g.e*, 374-375.

bize yakınlaşmasını bekleyemeyiz. Bizim onlara yaklaşmamız gerekli"³² sözleriyle 60 yıl sonra olacakları bu şekilde dile getirmiştir.

SONUÇ

Kurtuluş çareleri aranan bir dönemde ülkenin durumunu, içinde bulunduğu şartları ve atılan yanlış adımları doğru okuyan ve bunu tahlil eden Mustafa Kemal Atatürk, ülkenin gittikçe felakete sürüklendiğini görmüş ve bu konudaki uyarılarına rağmen Osmanlı Devleti'nin Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı felaketlerini konumu itibarıyla önleyememişti. O'nun bu konudaki tahlilleri ve sonrasında yaşanacakları önsezisiyle görmesi her defasında O'nu haklı çıkarmıştır. Nitekim Balkan Savaşları yenilgisinin sebebi olarak ordunun siyasetten çekilmesi gerektiğini ve yaklaşan bu savaştan yenilgiyle çıkacaklarını önceden bildirmesine rağmen Balkan yenilgisi kaçınılmaz olmuştur. Yine Birinci Dünya Savaşı öncesinde yaşanan olayları değerlendirdikten sonra Osmanlı Devleti'nin Almanya ile birlikte savaşa girmesi durumunda bunun bir felaketle sonuçlanacağını söylemiştir.

Birinci Dünya Savaşından sonra imzalanan Mütareke maddelerinin açık olmamasından dolayı ülkenin felakete doğru sürüklendiğini gören Mustafa Kemal, bütün riskleri göze alarak kurtuluş mücadelesinin liderliğini üstlenmiştir. Osmanlı Devleti'nin tarihi ömrünü tamamlamasıyla yeni bir Türk Devleti kurma yolunda başlattığı bu mücadelede O'nun kişisel özellikleri de ön plana çıkmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün askeri ve siyasi alanda yukarıda bahsettiğimiz ileri görüşlülüğü, Kurtuluş Savaşı'nın başarıyla sonuçlanmasına ve sonrasında uluslararası arenada Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin hak ettiği yerini almasında kendisini göstermiştir. Sonuç olarak kanaatimiz şudur ki, bütün devletlerin tabii olarak, geçmişinde ve geleceğinde unutamayacakları liderleri olacaktır. Ancak Mustafa Kemal ATATÜRK gibi liderler dünyada çok az olacaktır.

KAYNAKLAR

AKÇAKAYALIOĞLU, Cihat, *Atatürk Komutan, İnkılapçı ve Devlet Adamı Yönleriyle*, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1998

ATATÜRK, Mustafa Kemal, *Nutuk (1919-1927)*, (Yayına Hazırlayan: Zeynep Korkmaz) Ankara, 2004

AYDEMİR, Şevket Süreyya, *Tek Adam (1881-1919)*, C.1, İstanbul, 1969

_____, *Tek Adam(1922-1938)*, C.3, İstanbul, 1969

CEBESOY, Ali Fuat, *Milli Mücadele Hatıraları*, İstanbul, 2000

ÇAYCI, Abdurrahman, "Çanakkale ve Gelibolu Yarımadası'nın Atatürk'ün Askeri Kariyerindeki Yeri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.VII, S.19, Ankara, 1991

_____, *Gazi Mustafa Kemal Atatürk (Milli Bağımsızlık ve Çağdaşlaşma Önderi)*, Ankara, 2002

FEYZİOĞLU, Turhan, *Atatürk Yolu: Akılcı, Bilimci, Gerçekçi Yol*, *Atatürk Yolu*, Ankara, 1995

GEÇER, Türker, "Atatürk, İleri Görüşlülük ve Zamanlama Uyumu", *Atatürk Haftası Armağanı*, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2004

GÜRPINAR, Muhlis, "Atatürk'ün Dış Türklere Yönelik Siyaseti", *Atatürk Haftası Armağanı*, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2005

İNAN, Afet, *Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler*, Ankara, 1984

KOCATÜRK, Utkan, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, Ankara, 1999

ÖZÜÇETİN, Yaşar, *Mustafa Kemal Atatürk'ün İleri Görüşlülüğü*, *Atatürk Haftası Armağanı* 10 Kasım 2009, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2009

PEHLİVANOĞLU, Rasim, *Sevdiğimiz Atatürk*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2004

³² Muhlis Gürpınar, "Atatürk'ün Dış Türklere Yönelik Siyaseti", *Atatürk Haftası Armağanı*, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2005, s.179.

SARAY, Mehmet, *Atatürk'ü Nasıl Anlamalıyız? (Söyledikleri ve Yaptıkları ile Atatürk'ü Anlamak)*, İstanbul, 2011

ŞİMŞİR, Bilal N., *Atatürk Dönemi İncelemeler*, Ankara, 2006

TBMM, Gizli Celse Zabıtları, C.19, İnikat:40, 6 Mayıs 1338 (1922)

TURAN, Şerafettin, *Mustafa Kemal Atatürk (Kendine Özgü Bir Yaşam ve Kişilik)*, İstanbul, 2004

YALÇIN, E.Semih, GÜLER Ali, *Atatürk (Hayatı, Düşünceleri ve Kişiliği)*, C.2, Ankara, 2000

_____, *Atatürk (Hayatı, Düşünceleri ve Kişiliği)*, C.3, Ankara, 2000

